

Scopingsadvies Project-MER Stora Enso - Langerbrugge fabriek conversie

Initiatiefnemer:
Stora Enso Langerbrugge NV
Wondelgemkaai 200
9000 Gent

12/09/2022
PRMER-3470-SA

1. Inleiding

Het voorgenomen project betreft de conversie van de fabriek van Stora Enso (wijziging site met een verhoging van de productiecapaciteit) te Langerbrugge (Gent). Op vandaag produceert Stora Enso twee types publicatiepapier op haar site Langerbrugge te Gent: papier voor kranten en papier voor magazines. De productiecapaciteit van de papiermachine voor de productie van magazinepapier (PM3) bedraagt 150.000 ton/jaar en de productiecapaciteit van de papiermachine voor de productie van krantenpapier (PM4) bedraagt 400.000 ton/jaar. Tevens bevinden er zich op deze site een aantal ondersteunende installaties, zoals o.a. de energiecentrales EC1 en EC2. De huidige omgevingsvergunning van Stora Enso Langerbrugge NV is geldig tot 15/11/2032.

Stora Enso plant nu een grondige aanpassing van de installaties en activiteiten aan haar productie plant te Langerbrugge:

- De ombouw van publicatiepapiermachine PM4 naar een verpakkingspapiermachine (of board machine, BM4);
- De uitdienstname van papiermachine PM3 (bouwjaar 1957);
- De bouw van een recycling hub voor drankkarton, dat als grondstof voor BM4 dient.

In het voorgenomen project zal de vergunde toestand wijzigen naar een jaarproductiecapaciteit van 700.000 ton verpakkingspapier/jaar (toename van 150 000 ton/jaar of meer dan 400 ton/dag). Een volledige hervergunning van de site is momenteel geen onderwerp van het MER.

Deze activiteiten zijn onderworpen aan de m.e.r.-plicht volgens het project-m.e.r.-besluit¹, met name:

Bijlage P, rubriek 22b): Industriële installaties voor de fabricage van papier en karton met en productiecapaciteit van meer dan 200 ton per dag.

De initiatiefnemer heeft er bij de start van de m.e.r.-procedure expliciet voor gekozen om de in de aanmelding voorgestelde methodologie reeds verder uit te werken tot ontwerp-MER en beide gebundeld in te dienen als één document.

Het Team Mer ontving een aanmelding met vraag om scopingsadvies op 13 juni 2022. Er werd geen openbare raadpleging/participatiemoment/infomoment georganiseerd door de initiatiefnemer van het project.

Het Team Mer vroeg adviezen bij de administraties en openbare besturen (zie bijlage).

Het Team Mer stelt dit scopingsadvies op met het oog op de inhoudsafbakening/methodologie van het MER. Zij houdt rekening met de principieel verplichte onderdelen van een project-MER op basis van art. 4.3.7. van het DABM³ en de ontvangen adviezen en met het overleg van 5 september 2022.

Dit scopingsadvies heeft betrekking op de reikwijdte, het detailleringsniveau en de inhoudelijke aanpak van het project-MER. Het project-MER moet opgesteld worden zoals door de initiatiefnemer voorgesteld werd in de aanmelding en aangevuld/aangepast worden volgens de specifieke vereisten die in dit scopingsadvies geformuleerd zijn.

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2004 houdende vaststelling van de categorieën van projecten onderworpen aan milieueffectrapportage, B.S. 17 februari 2005, zoals herhaaldelijk gewijzigd.

² Ook andere rubrieken zijn van toepassing ivm energiecentrale en afval en eventueel grondwater. Ter volledigheid vermelden.

³ Decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid, B.S. 3 juni 1995, zoals herhaaldelijk (DABM).

2. Verantwoording, beschrijving project en alternatieven

Aanvullend op de aanmelding moeten de **volgende punten ook beschreven worden**:

- De aan te vragen vergunningstoestand verduidelijken, inclusief de stedenbouwkundige handelingen.
- Een duidelijk grondplan toevoegen waar duidelijk de geplande situatie wordt op aangeduid. Er is sprake een nieuw magazijn voor oud karton, HUB drankkartons, BM4 (verlenging van het gebouw met 45 m), nieuw verpakkingsmagazijn, uitbreiding WZI met anaërobe en tertiaire zuivering, nieuwe parkeerplaats vrachtwagens, omlegging interne wegenis, ... deze zaken moeten duidelijk op figuur weergegeven worden.
- p. 45: er is sprake van een haalbaarheidsstudie voor mogelijkheden van multimodaal transport voor de verschillende aan- en afgevoerde stoffen, in het bijzonder voor balen (oud) papier, brandstoffen en bodemassen. Wat is stand van zaken van deze haalbaarheidsstudie? Conclusies relevant om op te nemen in het MER indien beschikbaar. Zie ook advies VEKA: De haalbaarheidsstudie naar de mogelijkheden van multimodaal transport voor de verschillende aan- en afgevoerde stoffen, waar naar verwezen wordt op p. 45 van het ontwerp van project-MER, wordt bij voorkeur afgerond vooraleer de vergunning wordt verleend.
- p. 46: *'Niettegenstaande de (nieuwe te vergunnen) productiecapaciteit met 150 kton/jaar toeneemt (+27%) stijgen de in- en uitgaande materiaalstromen slechts met 6% (bij onveranderde transportmodi).'* Wat is de reden hiervoor?
- p. 46: eenheid van tabel 6? Wat wordt bedoeld met materiaalstromen? Met hoeveel aantal vrachtwagens komt dit overeen?
- p. 49 en p. 52: wat is waterbron voor de natte gaswasser?
- p. 49 en p. 52: ivm extern gebruik restwarmte: Extern (mogelijk toekomstig gebruik): warmtenet naar Evergem en/of Gent na temperatuurelevatie met warmtepompen – wat is stand van zaken en over hoeveel restwarmte gaat dit? Zijn er nog andere interne toepassingsmogelijkheden? En p. 54: *'Er loopt een potentieelstudie om warmte te injecteren in de warmtenetten van Gent en Evergem. De warmte is afkomstig van restwarmte van de gaswasser na temperatuurelevatie door warmtepompen.'* Stand van zaken van deze studie en verduidelijken en mogelijkheden bespreken. Zie ook vraag VEKA: worden de resultaten van de potentieelstudie toegevoegd aan het MER of gaat het hier over de potentieelstudie die tegen 2024 gevraagd wordt in het kader van de EBO?
- p. 49 en p. 52: wat zijn de opgelegde emissiegrenswaarden voor de MBK (EC1) en EC2? Worden hier aanpassingen verwacht voor toekomstige vergunningsaanvraag? Hierbij ook rekening houden met de bijzondere vergunningsvoorwaarde inzake NO₂.
- p. 49: ontinkingsslib zal in toekomst geen brandstof meer zijn voor EC1 aangezien niet meer ontinkt wordt? Indien dit klopt, dan gevolgen voor brandstof en EC1 bespreken (cfr. p. 56)
- p. 51 en p. 53: welke aanpassingen zijn er nodig aan de turbines?
- p. 54: § 2.4.2.5: hier verduidelijken of deze thermische olieketel in de toekomst zal blijven bestaan.
- p. 55: tabel 7 – hieruit blijkt dat een deel van de warmte verkocht wordt aan Volvo Cars, dit werd niet eerder vermeld en moet ook uit de tekst volgen.
- p. 56 – verduidelijken wat met OCC en PfR bedoeld wordt.
- Opmerking VEKA: Het is aanbevolen om (bv. in de tekst op p. 56) expliciet te bevestigen dat in de toekomst geen steenkool meer zal worden gebruikt.
- p. 58: wat is stand van zaken van de noodzakelijke energiestudie? Conclusies opnemen in het MER en waar relevant rekening mee houden bij de effectbeoordeling.
- p. 59: *Er wordt nagegaan of hemelwater uit bestaande hemelwatercollectoren van oudere*

daken ook afgeleid en aangewend kan worden in de friswaterbehandeling – aangezien deze info zal toegevoegd worden bij de OVA, deze informatie ook opnemen in het MER met kwantificering van de oppervlaktes die in aanmerking komen voor herbruik en oppervlaktes die aangesloten worden op de WZI.

- p. 64: ook de aan te vragen lozingsnormen opnemen in tabel 10. Voor COD, zwevende stoffen, P_{tot}, N_{tot}, ... kan dit vb. lager lijkt mij? Dit staat ook in voetnoot onder de tabel maar niet voor zwevende stoffen – reden? Op p. 74 staat daarentegen te lezen dat er geen nieuwe lozingsnormen zullen gevraagd worden, de bestaande blijven behouden – dit is toch tegenstrijdig? Zie ook opmerking VMM, AELT verderop. In het MER zullen verschillende scenario's doorrekend worden waarbij ook een scenario met aan te vragen lagere lozingsnormen (ook rekening houdend met BBT).
- Voor de verplaatsing van het lozingspunt zijn ook infrastructuuringrepen nodig zoals de aanleg van een leiding (waarschijnlijk via een boring). Deze infrastructuuringrepen beschreven en mee rekening houden bij de effectbeoordeling.
- p. 65: is het debiet het enige verschil tussen de twee projectscenario's?
- p. 71: welke invloed heeft de geplande situatie op intern en extern transport, op de terreininrichting en op opslag en gebruik van gevaarlijke afvalstoffen? Dit moet bijkomend verduidelijkt worden.
- p. 73: hier is sprake dat er eveneens een laadplatform voor treinwagons wordt voorzien – welke materiaalstromen worden per trein verladen?
- p. 75: hier is sprake van een nieuwe parkeerplaats voor vrachtwagens en omlegging interne wegenis die nergens eerder besproken en verduidelijkt werd. Aanvullen.
- Ook in projectbeschrijving aangeven dat er geen bemaling is + motiveren waarom.
 - p. 60: vraag VMM, kern advisering lozingen: Graag een volledige bedrijfsafvalwaterwaterbalans waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende deelstromen (afvalwater friswaterbehandeling, wasplaats voertuigen, huishoudelijk afvalwater, verontreinigd HW, productieafvalwater, afvalwater rookgasreiniging (natte gaswasser EC1 en EC2), afvalwater recycling drankkartons). Dit zowel voor de bestaande als toekomstige toestand. Het aandeel rookgasreiniging zal miniem zijn. Is er een controle op deze stroom? Graag bespreken. Wat is het aandeel afvalwater van de recycling drankkartons? In hoeverre dient/wordt voldaan aan volgende artikel van vlarem: 5.2.3. bis 1.23 Vlarem II – normen rookgasreiniging?
- p. 63 figuur 19 : VMM, kern lozing vraagt duidelijke vermelding van ingaande stromen (F1-7) zoals bij figuur 18. (bv F7 komt niet meer terug). Op figuur 18 staat fresh water op figuur 19 cooling water : betreft dit hetzelfde? Ook bespreking van de verschillende stromen voor de toekomstige toestand zoals op p59 voor de bestaande toestand. Misschien moet dit onder 2.5.6 afvalwaterzuivering p.74 geschreven worden. Idem p. 150.
- Rekening houden met volgende opmerking van GOP, Oost-Vlaanderen:
 - ✓ De informatie over de aanlegfase concretisering. o.m. wijziging interne wegenis, parking, verhardingen voor afvalstoffen(verwerking?), oppervlakte gebouwen
 - ✓ Procesbeschrijving HUB drankkartons opnemen.
 - ✓ Rubrieken: pilootinstallatie specifiek aanduiden met geldigheidsduur?
 - ✓ In verband met aan te vragen vergunningen:
 - Concreet voorwerp van de aanvraag in rubriekenvorm ontbreekt nog.
 - Ook stedenbouwkundige aspecten te bespreken
 - ✓ Adres van de inrichting opnemen + figuur duidelijke afbakening inrichting/aanduiden projectgebied (en niet enkel een cirkel).
 - ✓ Figuur 1, 3 en 4: duidelijk de contouren van de inrichting/projectgebied aangeven. Beschermde gebieden – Figuren toevoegen (p. 33).
 - ✓ Gewestplan 1998 ontbreekt. Figuur 3 welk gewestplan? Datum; contour? Figuur 4: welke GRUP? Datum + contour. Niet alle bestemmingen zijn correct weergegeven. GRUP 2012 ontbreekt (stuk bosgebied)

- ✓ Duidelijke figuren met contouren. Nagaan of figuren een meerwaarde hebben en anders schrappen – vb. bv figuur friswaterproductie, figuur EC's,... hebben geen meerwaarde.
- ✓ Ook omgeving mee bespreken "Puntje Eiland Langerbrugge" ten noorden van Stora heeft meerdere bestemmingen => is verloren gegaan voor discipline geluid.
- ✓ P 33 Ruimtebeslag en ruimtegebruik: Paragrafen 2, 3 en 4 horen bij ruimtelijke situering - Onder deze paragraaf het ruimtegebruik en beslag van de site zelf bespreken.
- ✓ Ivm verantwoording: Deze paragraaf is meer uit te werken. De focus gaat nu verloren in de tekst. Het betreft feitelijk een volledige heroriëntatie van de markt van papier naar deze van karton/board/testliners ("verpakkingspapier" en bijhorende reconversie van de volledige fabriek vanaf het sorteerproces. De verantwoording van het project start pas goed op pagina 24 "In voorliggend project...". De kort aangehaalde bulletpoints dienen uitgeschreven tot een volwaardige verantwoording. Bijvoorbeeld opgave zoals tabel 5 is hier relevant, nl. de daling van de verkoop van papier. De tabel geeft wel maar 3 voorbije jaren, en kan uitgebreid worden om dalende trend duidelijker te maken. In de verantwoording wordt immers verwezen naar een relevante daling vanaf 2010. Historiek ontstaan Stora vs huidige noodzaak naar switch naar nieuwe markt. Bij de aangehaalde redenen zullen economische redenen de belangrijkste zijn voor de omschakeling naar nieuw eindproduct. In paragraaf 2.7. Investerings staat de verantwoording voor de wijziging aan de papierproductie feitelijk beter uitgelegd. De verantwoording lijkt eerder een existentiële beslissing zoals verder wordt toegelicht. Duurzaamheid: er kunnen vragen over duurzaamheid verbonden aan een toenemende hoeveelheid verpakking voor e-commerce? Er is geen verantwoording opgenomen voor de inrichting van de nieuwe hub voor drankkartons: deze staat feitelijk grotendeels bij paragraaf 2.5.5. => te verplaatsen. Wat hebben die drankkartons te maken met de doelstelling van 2030 wanneer alles nu toch reeds uit 100 % oud papier vervaardigd wordt? => Link toelichten. Wat ontbreekt nog tegen 2030? Er wordt verwezen naar de uitstekende logistieke voorzieningen van de haven, maar bv. trein, schip worden door Stora nagenoeg nog niet gebruikt: 99 % gaat over de weg. Deze zin is hier ongepast, indien er geen gebruik van gemaakt wordt. De nabijheid van de markt van oud papier en karton kan wel vermeld.
- ✓ Verduidelijking brengen gebaseerd op officiële interpretaties: is het papier of karton? MER-rubriek, vlaem-rubrieken maken onderscheid,... er dient een duidelijke definitie gehanteerd.
- ✓ Wat is de uiteindelijke bestemming van het verpakkingspapier/karton? Hoe wordt het verder verwerkt? Ook relevant ifv logistiek (mobiliteit).
- ✓ Paragraaf m.b.t. MER's te verplaatsen naar p 38 paragraaf 2.3.3. Studies
- ✓ P 38 paragraaf 2.3.3. Studies - Referenties van de studies vermelden - GPBV-evaluatie Pulp and Paper 2016 is geen studie => te schrappen - Na te kijken of het overzicht volledig is.
- ✓ Nog geen effectbespreking en conclusies opnemen in projectbeschrijving.
- ✓ Als we het MER doornemen, blijkt dat drankkarton als nieuwe grondstof moet dienen, aanvullend op oud karton? Zo duidelijk in opnemen of motiveren. => drankkarton is geen papier, geen vezelmateriaal als bedoeld in BREF P&P, gewoon afvalstof, waarvan pulp grondstof wordt? Nagaan of deze stelling klopt en afstemmen met OVAM⁴. De verwerkingscapaciteit 50.000 ton/jaar van deze drankkartons direct mee vermelden. In de nieuwe beoogde productie van 700.000 ton karton zit de verwerking van de pulp afkomstig van de werking van drankkartons mee in.
- ✓ Het is aangewezen de Paragraaf 2.6. Beschrijving aanpassingen direct mee te verwerken in één duidelijke, volledige projectbeschrijving, met beschrijving huidige en toekomstige installaties.
- ✓ Tabel 5: aanvullen met wat er binnenkomt aan oud papier en karton, dus niet alleen productie - vergunde capaciteiten PM3 en PM4, totaal vergund bij vermelden, dus in kolom vooraan.
- ✓ P 39: capaciteit nieuwe Hub drankkartons?
- ✓ De projectbeschrijving moet volledig zijn en alle verschillende stappen volgen te beginnen vanaf ontvangst en opslag van de grondstoffen oud papier en karton.
- ✓ Er blijkt bv in het MER dat er nieuwe openlucht verharding komt ("verontreinigd hemelwater OCC") maar momenteel is in projectbeschrijving enkel sprake van een nieuw magazijn.

⁴ Afstemming in ondertussen gebeurd en conclusies kunnen in het MER opgenomen worden.

- ✓ In het geplande project zullen de sorteerinstallaties wel dezelfde blijven, maar de kartonfractie zal intern als grondstof gebruikt worden en de papierfractie zal gebaald en afgevoerd worden. Welke bestemming krijgt deze?
- ✓ Grondstofvoorbereiding: de behandeling van het papierrecyclage residu behoort niet tot de grondstofvoorbereiding maar tot de "brandstof" (calorisch afval) behandeling als voorbereiding voor verbranding. Het gaat om een nieuwe behandeling op papierrecyclageresidu; nieuwe installatie => WT, calorisch afval, te verduidelijken ook bij de energiecentrales, zodat duidelijk is waar het over gaat als BREF's/BBT's dienen getoetst.
- ✓ P 42 zinnen zoals 'de kringlopen zijn maximaal gesloten om...' mogen niet zo maar gebruikt worden; maar dienen gemotiveerd in procesbeschrijvingen cfr toepassing van BBT's.
- ✓ P 44 Logistiek en opslag ontbreekt.
- ✓ Paragraaf 2.5.5. Dit is de verantwoording van de HUB voor drankkartons maar niet de projectbeschrijving. Projectbeschrijving is nog toe te voegen. Deze afvalstof dient ook in ontvangst genomen, opgeslagen,.... Er is hiervan nog geen concrete beschrijving gegeven.
- ✓ P 44 paragraaf 2.4.3. Materiaalstromen - moet zijn "afvalstoffen- en materiaalstromen" - statuut oud papier als afvalstof ? End of waste ? nog uit te klaren. - Reststoffen = afvalstoffen => het woord afvalstoffen is duidelijker te gebruiken. Bv. de gebruikte brandstoffen bestaan voor een groot deel uit afvalstoffen. Het woord 'externe brandstoffen' moet de lading dekken. "reststoffen" zijn de afvalstoffen uit het productieproces.
- ✓ Van transport, verkeer, aan- en afvoerwijzen van stromen; toegangen van de site (Noord, Zuid,...) een volwaardige aparte paragraaf maken in de projectbeschrijving; huidige en geplande toestand.
- ✓ Tabel 6 => goed herbekijken, aanvullen, alle veranderingen in aard, hoeveelheid duidelijk toelichten.
- ✓ Duidelijk bespreken welke afvalstoffen/grondstoffen stromen nieuw zijn of wijzigen en waarom (toepassing). Relevant ook welke chemicaliën wegvallen. Zie bv. tabel 6.1. van de BREF.
- ✓ Er is de link met BREF en gebruik van chemicals.
- ✓ Wat met buiten gebruikstellingen van bepaalde opslagtanks bv.?
- ✓ Bv Vlare III, art. 3.6.2.2.1. Materialenbeheer => te bespreken.
- ✓ Figuur 8: COD is geen materiaalstroom? Niet alle stromen staan in tabel 7 bv Polyal, slib. Nakijken op volledigheid; anders figuur weglaten; beter zorgen dat de tabel 6 een goed en volledig overzicht geeft met toelichting veranderingen.
- ✓ P 48 paragraaf 2.4.4. Energievoorzieningen - Beginnen met algemene beschrijving van alle energievoorzieningen. Er is een verandering in toevoer (aard, hoeveelheid) van afvalstromen voor de energiecentrales. Verschil tov vergunde toestand aangeven. Figuur 9: duidelijker; dat elke energievoorziening duidelijk terug te vinden is.
- ✓ P 51 geen ontinktingsslib meer? In tabel 6 is nog 68.000 ton over?
- ✓ De brandstofvoorbereiding en -opslag voor EC1 is nergens besproken.
- ✓ Opslag en handelingen met afvalstromen die geen mechanische of fysisch-chemische behandeling ondergaan, vallen ook onder het toepassingsgebied van de BREF Afvalverbranding.
- ✓ Energiecentrale 2: 'ontwaterd en verkleind papier recyclageresidu' staat niet in tabel 6 of onder andere naam?
- ✓ Duidelijker onderscheid eigen stromen voor EC's – extern aangevoerde afvalstromen. Belangrijk is ook wat er wijzigt in aard, hoeveelheid inputstromen en technische aspecten, cfr BREF WI bv energetische aspecten,...Duidelijker onderscheid eigen stromen – extern aangevoerde afvalstromen. Consequent zijn in benamingen;
- ✓ P. 54: Cursieve uitleg? Meer verduidelijken, wat betekent dit tov de BREF cijfers. Ook is er nu minder elektriciteit? Er wordt hier verwezen naar veranderingen in koelvraag; suppletiewater. Dit is een belangrijke motivatie voor de waterbalans, die hier wat verloren staat cfr ook opmerking VMM en verder.
- ✓ Paragrafen 2.4.9. en 2.4.10 : zijn veel te algemeen en te onvolledig. Beter verwijzen naar iets anders? Milieumaatregelen, BBT mee verwerken in procesbeschrijvingen.
- ✓ Verpulpingsrejets staat niet in tabel 6 of andere naam.
- ✓ Opname- en lozingspunten op figuur aanduiden.

- ✓ P 59 er wordt voor oppervlakte waterverbruiken verwezen naar tabel 6; maar deze staan daar niet in.
- ✓ Toekomstige dalingen specifieke waterverbruiken aantoonbaar maken; maatregelen en hun effecten; in tabel. Toetsing aan verbruikscijfers uit de BREF; voor nieuwe installatie naar ondergrens te gaan.
- ✓ Leidingwater: hoeveelheid te motiveren. Wijzigingen toekomstige situatie, ook link met (toekomstige) tewerkstelling.
- ✓ Hemelwater: Herkomst hemelwater (cfr bestaande hemelwateropvangvoorzieningen)-hoeveelheid te motiveren- geplande toestand ook beter kwantitatief uitwerken cfr daling oppervlaktewaterverbruik.
- ✓ P 59 paragraaf 2.4.5.4. afkortingen F 1, F2 ,.... ? in tabel 9 staan deze codes niet?
- ✓ Tabel 9 : in en uit groeperen of benoemen?
- ✓ Intern (her)gebruik van waterstromen (conform de BREF P&P) is nergens besproken.
- ✓ P 64: klassiek wordt chemisch slib apart gehouden van biologisch slib. Is een nuttige toepassing van deze nieuwe fractie niet mogelijk? Cfr BBT.
- ✓ Impact op heffingen: deze informatie is niet relevant voor een MER. Wel relevant zijn de effectieve concentraties van het ingenomen water => toe te voegen.
- ✓ Projectiedata van vestiging Polen corrigeren met concentraties opgenomen water? Klopt dit?
- ✓ P 65: 7 m³ per verkocht ton papier ? moet zijn per ton geproduceerd papier conform wat de BBT-conclusies voorschrijven hoe de grenswaarden moeten getoetst worden. Dit is niet 'verkocht' papier.
- ✓ De installaties dienen te streven naar ondergrens BREF. Uit wat gaan die "continue verbeteringen" bestaan?
- ✓ Ivm § 2.4.7 afvalstoffen: Toe te voegen: afvalstoffen van de afvalstoffenontvangst en het papiersorteerproces en de belangrijke switch hierin. Toe te voegen: afvalstoffen van de HUB van drankkartons - Afvalstoffen waterzuivering (incl. na aanpassing) apart bespreken, zoals deze van de energiecentrales. Nieuwe stroom chemisch slib van de flotatie. Geen nuttige toepassing mogelijk? Waarom direct samenvoegen met biologisch slib? Afvalstromen anaerobie? Slibkorrels? (wat is dit?)
- ✓ Ivm §2.4.8. Werktijden: Veel te summier, meer uitschrijven, zijn werkelijk alle installaties/afdelingen volcontinu op volle capaciteit in werking, variatie in aan- en afvoerbewegingen dag – nacht – weekend, Men beoogt wijzigen in aanvoer/afvoer van 5/7 naar 6/7 => dient hier verantwoord en beschreven, bv met verwijzing naar tabel materiaalstromen.
- ✓ Ivm §2.4.9 - 2.4.10 Milieu en veiligheidsprocedures – weinig concreet dus weinig meerwaarde.
- ✓ §2.5.6. Niet alleen capaciteitsverhoging;, maar ook nieuw de dosering van zetmeel: 40.000 ton/jaar => COD? Dit aspect verduidelijken.
- ✓ Mengen van chemisch slib met biologisch slib: dit is toch niet courant? Gehaltes van het chemisch slib? Is er geen nuttige toepassing mogelijk?
- ✓ Ivm § 2.6 Afbraak- en aanlegfase: OCC magazijn; beschrijving: overdekt / niet overdekt? Hoe gaat de bouwfase zich verhouden tov de gewone exploitatiefase? Welke activiteiten gaan nog door en welke niet?
- ✓ Parkeerplaats voor hoeveel vrachtwagens?
- ✓ Duur van de verschillende fasen van de bouwfase?
- ✓ Wijziging interne wegenis => geluid vrachtverkeer op de site? => niet mee bekeken?
- ✓ Tewerkstelling tijdens afbraak en aanlegfase? Cfr koppeling met watergebruik (extra sanitair?) Toekomstige tewerkstelling: cfr opmerking bij discipline mens.

Zoals in de aanmelding vermeld, moet het MER de volgende alternatieven onderzoeken en beoordelen of motiveren waarom niet relevant:

- Nulalternatief
- Locatiealternatieven – zie opmerking GOP, Oost-Vlaanderen om dit verder te motiveren. De kartonfabriek kan even goed op een andere locatie komen. Meer te motiveren. Cfr ook verantwoording. Een motivatie van huidige locatie met link naar verantwoording volstaat.

- Inrichtingsalternatieven – aangezien ook stedenbouwkundige ingrepen zullen uitgevoerd worden, ook motiveren dat de gekozen inplanting meest optimale is naar milieueffecten.
 - Uitvoeringsalternatieven - **Inzake uitvoeringsalternatieven** gaan de deskundigen na of er relevante BBT-studies of BREF-nota's beschikbaar zijn en toetsen het bedrijf/project hieraan. De BBT toetsing moet duidelijk terug te vinden zijn door bv. de checklist BBT/BREF tabelmatig toe te voegen. Het volstaat hierbij niet te verwijzen naar bestaande checklisten. Indien huidig project geen BBT is en/of aanzienlijke milieueffecten, kunnen uitvoeringsalternatieven relevant zijn. Het volstaat bijgevolg niet om inzake uitvoeringsalternatieven enkel te verwijzen naar BBT maar verder nagaan of uitvoeringsalternatieven beschikbaar zijn. Zie ook opmerking GOP, Oost-Vlaanderen: De (keuze) van uitvoering van processen, milderende maatregelen, toepassing van BBT dienen volwaardig te worden gemotiveerd. Niet alle nieuwe processen vallen bovendien onder BREF's, bv. de hub van de drankkartons.
- Paragraaf 3.3 volstaat niet voor een volledige heroriëntatie van een papierfabriek, incl. haar neveninstallaties, naar een kartonfabriek met een productie van 700.000 ton/jaar. De beste keuze van procesuitvoering van productieproces en aanpassing neveninstallaties moet blijken. De BREF kan hierin bepalend zijn maar ook andere bronnen. Of zelfs meer recentere technologieën. Vele BBT zijn ook verplicht toe te passen.

3. Algemene en methodologische aspecten

De afbakening van het studiegebied moet voldoende gemotiveerd worden per discipline, rekening houdend met het feit dat het studiegebied zowel het projectgebied als het gebied waar effecten zich kunnen voordoen moet omvatten. De ruimtelijke afbakening moet voor elke discipline duidelijk tekstueel omschreven worden en indien mogelijk, voorgesteld worden op kaart.

De referentiesituatie komt overeen met de huidige situatie. De impact van de eindtoestand wordt echter ook in beeld gebracht aangezien het niet enkel een uitbreiding betreft maar een reconversie/omvorming. Waar relevant moet deze eindtoestand ook beoordeeld⁵ worden (vb. voor water en voor biodiversiteit + zie verder waar de aanmelding hierop nog moet aangevuld worden). Als referentiejaar wordt 2021 gebruikt, waar dit geen actueel, representatief jaar is, wordt dit gemotiveerd en meer representatieve cijfers gebruikt.

In het MER moet duidelijk aangegeven worden met welke **ontwikkelingsscenario's** rekening gehouden wordt of juist niet bij de beschrijving van een referentiesituatie, en moet voor elk ontwikkelingsscenario duidelijk gemotiveerd worden waarom. Er moet ook aangegeven worden voor welke disciplines de ontwikkelingsscenario's al dan niet relevant zijn. Dit moet beschreven worden in een algemeen hoofdstuk voorafgaand aan de effectbespreking per discipline. Wanneer er tijdens het opstellen van het project-MER nieuwe ontwikkelingsscenario's naar boven komen, moeten deze toegevoegd worden.

Cumulatieve effecten moeten onderzocht worden waar relevant.

De **methodologie voor de effectbeschrijving en -beoordeling** moet **voor elke discipline** in het project-MER duidelijk en transparant omschreven worden. Tevens moet per discipline aangegeven worden op basis van welke criteria een effect beoordeeld wordt. Het resterend effect na de milderende maatregelen moet aangegeven en gekoppeld worden aan het gehanteerde beoordelingskader. De effectenbespreking en -beoordeling moet transparant

⁵ Inzake milderende maatregelen ligt de focus wel op de wijzigingen aangezien sommige bestaande installaties niet onder de scope van de OVA vallen.

gebeuren en aan de hand van volgende terminologie: aanzienlijk negatief (-3), negatief (-2), beperkt negatief (-1) en verwaarloosbaar of geen effect (0) .

Bij de beschrijving van de bestaande toestand en van de milieueffecten moet, als aanvulling op de aanmelding, voldoende aandacht besteed worden aan het volgende:

- In verband § 4.1 volgende zaken aanvullen (cfr. GOP, milieu):
 - Bij gegevensoverdracht: toe te voegen: oppervlaktewater => biodiversiteit
 - Hinder (geur en stof)
 - Geluid en trillingen => niet alleen hinder, ook gezondheid
 - Impact mobiliteit: geluid en trillingen
 - Klimaat: nog te bespreken.
 - Mobiliteit: moet sleuteldiscipline worden.
- Tabel 13, ingreep effectmatrix aanvullen met (cfr. GOP, milieu) indien relevant:
 - Voor de aanleg- en afbraakfase: noodzaak bemaling, bestemming van afbraakmaterialen (cfr. Voorwaarden BREF), ruimtebeslag, waterhuishouding/watertoets (verhardingen).
 - Voor de exploitatiefase: energie, CO₂-uitstoot.

Discipline bodem:

- p. 92: motiveer waarom er geen bemaling nodig zal zijn.
- Waar moet er grond uitgegraven worden?
- GOP, milieu:
 - Juridische context aan te vullen met o.a.: Situatierapport voor GPBV-inrichtingen, Bepalingen Richtlijn Industriële Emissies, Vlarem II én Vlarem III, Voorwaarden voor ontmanteling, Voorwaarden sloopvergunning
 - Tabel 14: titel staat "water"
 - De paragraaf met bespreking 'verontreiniging PFAS' komt hier uit de lucht vallen. Deze paragraaf een correcte plaats geven. Bv. 'bijzondere verontreinigingen'. Asbest, PCB's,... hoort hier bv ook toe. Tabel 15: krijgt geen conclusies => aan te vullen. Bv. De inname van oud papier gaat wel gepaard met het risico tot inname van PFOS? Conclusies mbt PFOS-blusschuim,... Waarom is de site niet gekend als risicosite; omwille van geen risico, of omwille van geen informatie?
 - Afbraak- en aanlegfase apart bespreken. Wat bv met Buiten gebruikstellen opslag tanks,...
 - Exploitatiefase: concreter bespreken. Nu staat er risico's bodemverontreiniging: "er wordt aan de vigerende wetgeving voldaan": kan dit aantoonbaar gemaakt worden? Hoe is geëvalueerd dat 'dit als voldoende wordt geacht'... Wat met nieuwe grond- en afvalstoffen, inrichting nieuwe opslagplaatsen,... Voor de vergunningsaanvraag moet het sowieso ook concreter. Waar overkappingen, waar niet,...
 - Toelichting over afwatering verhardingen (o.m. KWS-afscheider, enz) is niet overal dezelfde; plus veel te algemeen. Meer uitwerken, ook kwantitatief. Nieuwe verharding wegenis, vrachtwagenparking,... => de toelichting moet concreet en volledig zijn. Wordt het risico op PFOS groter of kleiner door wijziging aard grondstof?

Discipline water:

- p. 109: *'Volgens de pluviale overstromingsgevaarkaart in het huidig klimaat is de kans op overstroming aanwezig ter hoogte van de afvalwaterzuiveringsinstallatie, openlucht opslagplaats en een verharde zone rond de oostelijke gebouwen'* – gevolgen, zijn hierdoor maatregelen nodig?
- Uit advies stad Gent volgt dat de oude gedempte bedding van de Sassevaart door het projectgebied loopt. Dit moet bijkomend opgenomen worden in het MER en gevolgen ingeschat indien relevant.
- De VMM, team watertoets adviseert gunstig, het MER is in overeenstemming met de doelstellingen en beginselen van de gecodificeerde decreten betreffende het integraal waterbeleid. Bijkomende aandachtspunten in het kader van de doelstellingen en beginselen van het decreet integraal waterbeleid:

- tenzij afdoend gemotiveerd kan worden dat het niet mogelijk is, moeten infiltratievoorzieningen oppervlakkig aangelegd worden;
 - bij het plannen van de werkzaamheden moet rekening gehouden worden met de locatie van de infiltratievoorzieningen en deze dient vrij gehouden te worden van zware belastingen om bodemverdichting te vermijden en om de infiltratiecapaciteit van dit deel van het terrein maximaal te vrijwaren tijdens de werken.
- Rekening houden met volgende opmerkingen van de VMM, kern advisering lozingen:
- P122 lozingspunt met nummer (9000 020)
 - P74/151/159: Algemeen kunnen wij niet akkoord gaan met het behoud van het huidige lozingsdebiet en normen, gezien op basis daarvan niet voldaan wordt aan de BREF/Vlarem III normen (3.6.6.2.3). Er zal immers niet meer ontinkt en gebleekt worden. Er is wel een bijkomende zetmeelbehandeling. In hoeverre dient voldaan te worden aan 3.12.2.6.3. Vlarem III en 3.14.2.3.3. Vlarem III is niet duidelijk.
 - Tot eind 2024 (huidige productie) kan alles behouden blijven.
 - Nadien dienen de normen in overeenstemming te zijn met de BREF:
 - Er dient een inschatting te gebeuren uitgaande van de maximale productie per dag (ton/dag) en de BREF normen/vrachten. Verder dient ook gerekend te worden met de vooropgestelde resultaten. (graag uitgebreide motivatie)
 - Er dient voor de geplande situatie ook een impactberekening uitgevoerd te worden op basis van de beoogde normen en debiet. + bespreking
 - Voor de lozing van het bedrijfsafvalwater dient ook de impact van de lozingstemperatuur te gebeuren conform de aanpak zoals bij koelwater. (op de monding van de Kale (huidige toestand) en het Kanaal Gent Terneuzen (geplande toestand)). Hierbij dient naast de temperatuuroename (delta 3°C) ook getoetst te worden aan de MKN van 25 °C. Ook dient een toetsing voor de wintermaanden uitgevoerd te worden. Voor de toekomst kan de bijkomende koeling eventueel in rekening gebracht worden.
 - In de milieuvergunning staat inzake temperatuur van het bedrijfsafvalwater volgende voorwaarde:
 - In toepassing van art. 5.3.2.4.§1 en art. 4.2.2.1.1.4° van Vlarem II mag de temperatuur van het geloosde bedrijfsafvalwater tot 35°C bedragen in zoverre de buitentemperatuur meer dan 25°C bedraagt en mits voldaan wordt aan volgende bijzondere voorwaarden:
 - Door het bedrijf dient de temperatuur van het oppervlaktewater van de monding van de Kale (zijarm Kanaal) dagelijks gemonitord te worden op een afstand van 200 m van het lozingspunt.
 - Indien de voorafgaande gemeten daggemiddelde temperatuur het geldende milieukwaliteitsobjectief van 25°C overschrijdt mag de daggemiddelde temperatuur van het geloosde bedrijfsafvalwater ter hoogte van de meetgoot niet meer bedragen dan 30 °C.
 - Bij overschrijding dient de VMM hiervan binnen de één dag in kennis gesteld te worden
 - Maandelijks dient het bedrijf een overzicht van de gemeten temperaturen over te maken aan de VMM.
 - Indien uit de opgelegde metingen ter hoogte van de monding van de Kale in de zijarm van het kanaal Gent-Terneuzen blijkt dat de basismilieukwaliteitsnorm voor temperatuur wordt overschreden, dan wordt door het bedrijf onderzocht welke bijkomende maatregelen kunnen worden genomen. De bevindingen van dit onderzoek worden ter kennisgeving overgemaakt aan de vergunningverlenende overheid, de stad Gent, de VMM en LNE, afdelingen Milieuvergunningen en Milieu-inspectie.
- Bespreking opnemen in het MER bijgevolg.
- Gelet op de bijzondere lozingsnormen voor koelwater voor AOX, CZV en Ptot dient hiervoor ook het wezerstappenplan toegepast te worden, met de netto lozingsconcentraties. Voor de thermische impact dient ook een toetsing aan de MKN van 25 °C te gebeuren. Tevens dient de thermische impact bekeken worden in de wintermaanden (worst case delta 3°C). Verder dient het cumulatief thermisch effect besproken te worden van koelwater en bedrijfsafvalwater.

- **Opmerking GOP, milieu:**

- P 100 Verontreiniging af te voeren hemelwater => is nergens besproken? Is toch wel relevant? gegevens van emissies van het afvalwater, koelwater zelf ook relevant: toe te voegen
- Tabel 17: Eerste punt: milieutechnische evaluatie van de site.... : is nergens opgenomen. Onderwaterbodem is niet opgenomen in de tabel, verderop komt dit ineens wel ter sprake
- P 103: ingrepen => er is toch wel nieuwe lozingsconstructie nodig => ook stedenbouwkundig relevant.
- P 107 overstromingsgevoeligheid: behoort dit tot grondwater?
- Paragraaf 6.4.2.3. 'wordt getracht het debiet... ' : door wie?
- Tabel 23 uit deze tabel zou ik toch niet die afleiding maken; meest recente analyse 10 jaar oud. Bij Leemten in de kennis steken.
- 6.4.3. Afvalwaterlozing => Lozingen Stora Enso (zowel koelwater, afvalwater, hemelwater)
- Op pagina 122 onderaan gaat het ineens weer over de lozing van hemelwater; maar de paragraaf gaat over afvalwater?
- Parameters zelfcontroleprogramma? toegepaste frequentie? Tzt aantal meetwaarden? Niet alleen Vlare II, maar ook Vlare III. PFOS hoort niet tot vast zelfcontroleprogramma? Concentratie Stora gent 3 x hoger dan Polen? Hier ineens wel melding van PFOS in oud papier? (wordt met verwerking karton het risico hoger of lager?)
- Tabel 24? Delta correctie? Aantonen; maxima gemeten door Stora Enso? Verschil huidige reportagegrens en groepsnorm voor PFAS. Waarom mag delta principe toegepast worden als voor toepassing van het oppervlaktewater er friswater wordt van gemaakt, ttz alles wordt er uitgehaald? in vlare geen deltaprincipe voor koelwater.
- P 128 is het nodig om te stellen dat feitelijk niet nodig; als er in paragraaf 4.2.3. toch duidelijk wordt gesteld dat men een vergelijking dient te maken met de referentietoestand?
- Zijarm kanaal = nieuwe kale?
- P 130 eerste paragraaf onder a) is niet relevant
- Huidige normen niet alleen de bijzondere normen, ook de algemene, indelingscriteria gevaarlijke stoffen....
- Hemelwater nieuwe verharding OCC zone: komt hier ineens ter sprake, moest ervoor al duidelijk bij projectbeschrijving zitten. Daar was enkel sprake van magazijnen.
- Kwantitatief aantoonbaar maken wat het toekomstig oppervlaktewaterverbruik zal zijn, ook door vervanging opp. water door hemelwater. Op welke manier worden de verbeteringen gerealiseerd?
- De impact op het vergunde debiet? Is nergens aangegeven.
- Alle BBT-conclusies/Vlare III-voorwaarden m.b.t. het aspect water dienen hier ook duidelijk te zijn opgenomen en besproken. Nieuwe installaties dienen te streven naar ondergrens BREF-range.
- Tabel 27 Het woord "projectie" is onvoldoende. Wanneer men cijfers van een vestiging van Polen aanhaalt dient men ook de technische achtergrond van deze vestiging en haar installaties erbij op te nemen => motivatie, toetsing aan BREF cijfers. Welke continue verbeteringen voorziet men hier nog; er moet aangetoond dat onmiddellijk voldaan aan de verplichte BBT. Meer te motiveren.
- Paragraaf 6.5.1.4. is zeker niet "ter informatie", maar dient volledig verwerkt bij de effectbespreking beoordeling. Er zijn nog andere BBT ook bv 43 en 44.
- Er dient ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de verschillende afvalwaterstromen, en andere toepasselijke BREF's. Voor de energiecentrales is de BREF WI toepasselijk gesteld. Voor de opslag/voorbehandeling van afvalstoffen voor verbranding: geldt de BREF WT.

Discipline lucht:

- p. 160: enkel de effecten van de uitbreiding bekijken is niet voldoende, de effecten van de hele eindtoestand moeten in beeld gebracht worden.
- p. 165: dit is niet het juiste kader volgens RLS lucht, eindscore na correctie ontbreekt. ook de nuancering ivm MM opnemen dat dit kan gemotiveerd worden indien geen voorhanden en hoe negatiever de effecten hoe uitvoeriger deze motivatie moet zijn.

- p. 165: er wordt hier enkel gefocust op de uitbreiding en de eindtoestand wordt niet beoordeeld. Nagaan en afstemmen met de VMM, kern advisering lucht of ook cumulatief de effecten moeten getoetst worden⁶.
- P.173: De emissiegrenswaarde voor NOx voor EC2 is vanaf begin 2022 gedaald van 125 mg/Nm³ naar 100 mg/Nm³. In dit MER werd dit in rekening gebracht maar werd deze 100 mg/?Nm³ gehaald? Zijn er maatregelen concreet genomen om deze te halen? p. 176 heden loopt een studie bij Stora Enso om de impact van NO2 te verminderen (cfr. Bijzondere voorwaarde aan de vergunning met referentie OMV/2021073504). Stand van zaken van deze studie? Indien deze informatie wordt toegevoegd bij de vergunning, deze ook opnemen in het MER en afstemmen met de VMM, advisering lucht.
- GOP, milieu:
 - Er kan niet akkoord gegaan worden met het voornemen om niet geleide emissies niet mee te nemen.
 - Er is een afbraak/ontmantelingsfase: wat met asbest?
 - Er is een nieuwe OCC afdeling met blijkbaar een deel buiten. Er zijn vlarem III voorwaarden voor stof en emissies van toepassing.
 - Er is een nieuwe shredder voor residuen: deze dient getoetst aan de BREF WT.
 - Paragraaf 7.2. Juridische en beleidsmatige context heeft feitelijk geen invulling gekregen, deze paragraaf is nog uit te werken.
 - 7.2.4. onvoldoende; er zijn ook andere BREF dan WI, ook BREF P&P, WT... bevatten voorwaarden mbt lucht en geur.
 - Er kan niet akkoord gegaan worden om zich voor lucht te beperken tot de twee energiecentrales. Er dient goed gekeken naar alle veranderingen door het project; bv nieuwe shredder, droogzone, andere wijze van recyclage proceswater ? (kan geur veroorzaken) nieuwe anaerobie, OCC, nieuwe grondstoffen (effect op geur?...), nieuwe flotatie, (nieuw slib, welke opslag.. Andere grondstoffen in de energiecentrales, andere hoeveelheden? Er staat op p 173 "de huidige situatie verschilt amper van... ", de motivatie ontbreekt volledig. "De enige wijziging.... " is niet correct.
 - Toegankelijke plaats van punt maximale impact.
 - 7.4.3. Geur: Uit de projectbeschrijving moet blijken het geuraspecten beheerst worden.
 - 7.5.1. is methodiek; geen effectbespreking
 - 7.5.2 => asbest? Sloopvergunning? => voorziene maatregelen zowel bij afbraak als opbouw?
 - P 173 hoe houden de berekening rekening met de werkelijke hoeveelheid brandstoffen van 2021? Opm. er voor werd gesteld dat 2021 niet representatief was door lange stilstand EC1. De effectbeoordeling dient rekening te houden met worst case wat beoogd wordt. Is 2021 dan representatief voor de aard en hoeveelheid brandstoffen die beoogd worden in de toekomst?
 - 7.5.4. geur - Er wordt niets gesteld over de nieuwe activiteiten? Uit de procesbeschrijving moet dit blijken; ook de BBT dienen afgetoetst.
 - Energie is niet opgenomen in de discipline Lucht (ondanks op p. 21 vermeld). Ook hier BREF bij betrekken.

Discipline geluid & trillingen:

- p. 181: motiveer dat de metingen uit 2020 nog representatief zijn, ook rekening houdend met eventueel COVID maatregelen op dat moment.

⁶ Op het overleg werd volgende vermeld: de huidige studie inzake de bijzondere voorwaarden NO2 is al opgelegd. Lagere normen met de bestaande installatie: moet nu niet in vergunningsaanvraag, want is een bijzondere voorwaarde uit vorige aanvraag. De resultaten hieruit als procesgeïntegreerde maatregel benoemen? Terugkoppelen met VMM lucht hieromtrent of deze studie bij de huidige OVA gevoegd wordt of losgekoppeld wordt en hoe in het MER en de OVA zal gekeken worden naar cumulatieve effecten met de bestaande installaties?

Voor de bestaande situatie⁷ de correcte grenswaarde opnemen. In tabel 53 hier ook mee rekening houden ipv enkel de MKN te vermelden. Idem voor de geplande situatie en tabel 57. M.b.t. identificatie nog bestaande/vergunde bronnen (volgens Vlare)⁸.

- Evaluatiepunten ook aan te passen. Conclusies ook aan te passen.
- p.207: De veranderingen (geplande nieuwe bronnen) dienen ook correct getoetst en ook de eindtoestand (specifiek geluid van de vergunde en geplande nieuwe bronnen) dient getoetst aan de juiste grenswaarden. En de beoordeling van de totale toestand (OO + vergunde en geplande nieuwe bronnen) volgens MER-methodologie dient ook duidelijk besproken.
- Opmerkingen GOP, milieu:
 - o Paragraaf 8.2.1.: het specifiek geluid wordt verder afgeleid van de MKN, het stopt dus niet bij de MKN. Er ontbreekt een stuk.
 - o Paragraaf 8.2.2. moet korter; doet hier niet veel ter zake. Het gaat hier om de industriële bron Stora Enso. Er is tegenstrijdigheid met discipline mens waarin gesteld wordt dat er geen drukke wegen zijn? (look in paragraaf 8.4.1).
 - o Paragraaf 8.3.2. => de MKN zijn niet de normen voor het specifiek geluid van de inrichting.
 - o Tabel 49: verwijzing naar meetpunt ontbreekt.
 - o P 186 het dichtste woongebied is met het GRUP dichter bij gekomen/ cfr ruimtelijke situering.
 - o P 181 eerder staat er 80 m van woongebied. Na te kijken.
 - o Conclusies op pagina 189 onder tabel 6-40. Met deze conclusies gaan we (nog steeds) niet akkoord. Deze paragraaf 8.4.3. is te herzien. Er is onvoldoende informatie m.b.t. het werkingsregime (een "24/7" werking betekent niet dat alle activiteiten gedurende de hele dag/week in eenzelfde regime of niveau doorgaan, voorbeeld hiervan zijn alvast de transporten,...). Er is geen opgave van de windrichtingen waarmee in 2020 gemeten werd. Er wordt zelfs verwezen naar het feit dat 2020 ook een speciaal jaar is door wegenwerken; de resultaten van 2010 komen uit het MER van 2010 (opm. deze cijfers komen uit een tabel 6-40 waar boven staat dat het gaat om het specifiek geluid?)
Met de zin 'de overschrijdingen zijn niet het gevolg van de activiteiten van Stora Enso, maar van het wegverkeer'; gaan wij niet akkoord.
 - o P 188 de beoordeling gebeurt niet voor industriegebied maar voor woongebied < 500 m van industriegebied.
 - o P 190: Als de geluidsbronnen hier worden geselecteerd, maar hoe weten we welke de volledige bronnen zijn. Die beschrijving is er nergens? Wat met de rest? Bv aanvoer papier, karton, sorteerinstallaties, transport over de site, bulls,... ? Wat is de motivatie omtrent de dominante geluidsbronnen vs alle bronnen? Is te onduidelijk. Er dient op voorhand een duidelijke beschrijving van mogelijke bronnen te zijn, incl. rollend materieel, in- en uitgaand verkeer, transportroutes op het terrein (dat volgens de definitie ook tot het specifiek geluid behoort en dus niet in een aparte paragraaf mag). Indien relevante verschillen tussen verschillende periodes van dag of bv in weekend dient dit ook verduidelijkt.
 - o Evaluatiepunt 1 staat niet op een figuur?
 - o Het woongebied van het GRUP? Tiental woningen op langerbrugge. 80 m van de perceelsgrens Cfr bespreking MER pagina 218 aanwezige wooncluster, aan te vullen ruimtelijke situering
 - o Erkend natuurreservaat vs geluid ?
 - o Figuur 76 => gewestplan alleen is niet voldoende voor situering woongebieden en andere gebieden. zie opm. hiervoor. De evaluatiepunten en hun normen dienen herbekeken indien relevant.

⁷ De hiertoe weerhouden relevante bronnen motiveren.

⁸ De vergunningsbesluiten van voor de hernieuwing van 2012 geven hierover de nodige info; een zeer grote uitbreiding, o.a. nieuwe PM 4, EC1, waterzuivering, uitbreiding PM3,... werd vergund in 2001. Hierbij werd ook een MER gemaakt. In de vergunning van 2001 is duidelijk opgenomen dat volledig aan de normen nieuwe inrichting dient te worden getoetst; zelfs als bijzondere voorwaarde, evenzeer dat er een intensieve sanering diende plaats te vinden. We kunnen dus spreken over "vergunde nieuwe bronnen".

- Werkuren bouwfase: enkel dagperiode? Hoe gaat de bouwfase zich verhouden t.o.v. de gewone exploitatiefase? Wat gaat nog doorgaan en wat niet? Moet het geluid van de werf er bij opgeteld?
- Trillingen: er wordt verwezen naar eerdere studies: referentie; citaat conclusies?
- Uitgraven zal toch veel korter duren dan 3 maanden?
- Contour met werfgebied en zones trillinghinder op een kaartje zetten t.o.v. omringende woongebieden/woonkernen.
- Alle wijzigingen dienen op hun geluidsaspecten besproken met motivatie, zoals dit ook volgens BREF dient te gebeuren.
- Nieuwe situatie waterzuivering niet relevant naar geluid. Motivatie uitwerken. Welke bronnen, opstelling, geluidsbeperkende maatregelen. Deze zin volstaat niet als effectbespreking.
- Wijzigingen wegenis, parking, toename in transportbewegingen. Er wordt geen enkele nieuwe, bijkomende geluidsbron beschreven/ in rekening gebracht?
- Exploitatiefase verkeer: Het intern verkeer dient bij het specifiek geluid gerekend. Het aandeel van het transport als geluidsbron dient gekwantificeerd voor de bestaande en nieuwe situatie; zodat gemotiveerd wordt dat dit al dan niet relevant is om mee te nemen.
- Ingang noord en zuid; waar vinden we die op een plan terug? Welke weg neemt het vracht, personenverkeer. De bespreking van transport, modi, aantallen kan beter ook bij projectbeschrijving. Ook wijzigingen personenverkeer.
- Waarom ineens volledig naar 6/7 dagen? Er is nergens besproken dat dit plannen zijn voor de nieuwe situatie. Het heeft ook impact op de reeds gemaakte conclusies van pagina 189 voor het weekend. Nu is er in het weekend dus geen transport (zie pagina 214 ook), dus die 24/7 is niet correct en er zijn wel verschillen tussen week en weekend waarneembaar door activiteiten Stora. Dat van die 26 % gaat dan ook veranderen in het weekend? Want zal dan grotere toename zijn.
- Voor wat de geluidsbronnen afkomstig van het intern transport (voor specifiek verkeer) zowel als voor effectbeoordeling van het wegverkeer kan niet worden gerekend met pae (gebruikt voor mobiliteit – verkeersdoorstroming) en de daarbij gehanteerde percentages.
- Wanneer men een geluidsverhoging bepaalt en deze gaat evalueren als verwaarloosbaar, dient men ook te refereren naar het cijfer waarop deze verhoging zich zal voordoen. Immers dient men ook de bestaande en toekomstige te beoordelen.
- Men verwijst naar 4 factoren voor effecten van verkeer, maar bespreekt er maar één.
- P. 207: "Op langere termijn", dit wordt niet aanvaard: de plannen moeten concreet zijn en aantoonbaar, bv. de gecombineerde vrachten. In 2012 was er een gelijkaardig engagement dat in MER en aanvraag werd meegenomen waarvan nog niets gerealiseerd is.

Discipline mens-gezondheid en mobiliteit en ruimtelijke aspecten:

- p. 214: waarvoor werd de spooraansluiting in het verleden gebruikt? Waarom nu niet meer en wat in toekomst mogelijk?
- p. 216: Noch de R4-West noch de kanaalweg N458 t.h.v. Stora Enso zijn dus drukke verkeerswegen. Op welke basis is deze uitspraak gebaseerd – motiveer.
- Mens gezondheid ook relevant om de parameter PFOS op te nemen of motiveren waarom niet relevant.
- p. 233: wat is reden dat in de geplande situatie er ook afvoer zal zijn op zaterdag?
- Voor mobiliteit wordt geen beoordelingskader weergegeven. Op welke basis wordt er een uitspraak gedaan dat een toename van 1 en 2 % verwaarloosbaar is? Wat is de huidige belasting van de ontvangende wegen en worden er belangrijke kruispunten gepasseerd die reeds een verzadiging kennen en waarbij deze toename wel relevant kan zijn?
- Ook verkeersveiligheid en – leefbaarheid bespreken.
- Aantal parkeerplaatsen voor vrachtwagen en personenwagen bespreken en aantonen voldoende, ook voor geplande situatie. Ook rekening houden met bijkomende parking en gewijzigd intern transport waarvan eerder sprake.
- Inzake ruimtelijke aspecten niet enkel focussen op ligging volgens de gewestplannen of RUP's maar ook intern binnen het projectgebied. Ook bespreken in functie van ruimtekwaliteit, ruimtegebruik en ruimtebeleving.

- Opmerkingen Agentschap Zorg en Gezondheid:
 - o Om de impact op de volksgezondheid te evalueren volstaat het niet om de impact van de wijziging te verifiëren, maar moet ook nog inzicht gegeven in de gezondheidsimpact van de eindtoestand na realisatie van project⁹.
 - o Op vlak van luchtkwaliteit stelt men dat het project (de uitbreiding) inzake NO₂ een beperkt negatief effect (-1) heeft en dat bijgevolg geen milderende maatregelen dienen getroffen te worden.” Vanuit volksgezondheidskundig standpunt is het niet correct om enkel de wijziging van het project in te schatten naar impact. Aangezien de GAW reeds overschreden wordt, en de cumulatieve bijdrage van het project 3-10% bedraagt (meer bepaald 8,25%), is het wél aangewezen om milderende maatregelen te overwegen i.v.m. NO₂¹⁰. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er reeds een studie loopt bij Stora Enso om de impact van NO₂ te verminderen (cfr. Bijzondere voorwaarde aan de vergunning).
 - o In verband met benzeen: Vanuit volksgezondheidskundig standpunt is uiteraard de cumulatieve immissie relevant, en niet louter de afname/toename van immissie door het project. Bijgevolg is het gezien enerzijds de onzekerheid rond de reële cumulatieve immissiebijdrage van benzeen en anderzijds het feit dat de weliswaar conservatief begrote cumulatieve immissiebijdrage bijzonder hoog is t.o.v. de GAW, aangewezen om voor benzeen/TOC ofwel de analyse van de (cumulatieve) immissiebijdrage te verfijnen en/of milderende maatregelen te formuleren indien nodig.
 - o In verband met geur: aangezien er jaarlijks enkele klachten zijn van omwonenden, er voor de bestaande waterzuivering een geurstudie werd uitgevoerd in 2021 met als conclusie *‘De verspreidingsberekeningen geven een overschrijding van de grenswaarde van 4 ouE/m³ (98P) in het meest nabij gelegen woongebied. Dit is gelegen op ca. 200 à 300 m van de site. Om structureel geurklachten te vermijden dient de geuremissie uit deze bekkens gereduceerd te worden, waarbij de contour van 4 ouE/m³ niet meer tot in het woongebied reikt. Uit een aanvullende verspreidingsberekening blijkt dat dit gerealiseerd kan worden door eliminatie van de geuremissies van Indikkers 1 en 2 (via overkapping van beide bekkens). Bij die situatie reikt de contour van 4 ouE/m³ [98P] (cf. grenswaarde) niet meer tot aan het meest nabij gelegen woongebied. Ook de contour van 1 ouE/m³ (98P) reduceert hierbij aanzienlijk.’* De uitvoering van de aanbeveling in de geurstudie lijkt gezien de klachten dan ook aangewezen.
- Opmerking GOP, milieu:
 - o Interferenties met herinrichtingen R4 knooppunten? Niet terug te vinden.
 - o 9.3.1.1. Verkeer en 9.3.1.2. titels zijn overbodig;
 - o 9.3.2. eerste paragraaf moet methodiek Mens – mobiliteit bespreken, bij vermelden.
 - o Tabel 58 => beter toch kwantitatieve beschrijving verkeersgeneratie als was om conclusies geluid te kunnen motiveren.
 - o 9.4.1. Mobiliteit => moet voor GOP sleuteldiscipline zijn. minstens rekening houdend met de bepalingen voor opmaak van een Mober.
 - o Ingangen noord: zuid op plan weergegeven en waarvoor gebruikt. Er is dan maar één ontsluitingsweg meer, gezien andere voorzien van vrachtwagensluis? Verdeling N 474 – N 458 ? aanduiding gepasseerde woonlinten? De eerste wegen tot aan aansluiting op groter netwerk moet meegenomen worden en waar liggen dan de woonlinten. De toegevoegde figuren zijn onvoldoende.
 - o Aandacht voor sluipverkeer; te bespreken.
 - o Relaties met andere weggebruikers op deze routes.
 - o Spoor: niet meer in gebruik: waarom niet? En sinds wanneer niet meer?

⁹ Zelfde aanpak dan de discipline lucht kan hier gebruikt worden door vb. enkel de wijziging te beoordelen en de eindtoestand in beeld te brengen en cumulatief de impact in beeld te brengen op basis van de studie uit de bijzondere vergunningsvoorwaarde.

¹⁰ Bij een -2 is het niet altijd nodig om milderende maatregelen op te nemen en kan men ook motiveren dat dit weinig zinvol is. Hoe negatiever het effect, het uitgebreider deze motivatie moet zijn (cfr. link milderende maatregelen uit het Algemeen Richtlijnsysteem). Een onderdeel van deze motivatie kan zijn dat niet alles onder de scope van de OVA valt.

- Water: Hoeveelheid balen karton per schip ? Wat wordt bedoeld met 'hier is geen steiger voorzien'?
- Multimodaal verkeer d.m.v. op- en overslag: te bespreken
- Onderste paragraaf: te algemeen. Deze gegevens moeten al duidelijker kwantitatief zijn opgegeven in de projectbeschrijving. Overgrote deel = 99 % gaat over de weg.
- Belangrijk is: de aanvoer is nu hoofdzakelijk beperkt 5/7.
- Figuur 72 en 73 zijn onvoldoende; en zeker geen "gedetailleerd overzicht": te verduidelijken
- Pagina 216 Cijfers: relevantie van de gekozen wegen motiveren t.o.v. toegang tot Stora enso en door vrachtverkeer gevolgde routes. Eenheid? Pae? Kan onderscheid gemaakt tussen vrachtwagens/personenwagens? Cijfers ook beter in tabel zetten (per dag / per uur) dat vergelijking mogelijk is. De cijfers dateren van 2016; zijn er geen recentere? Representatieve (ook rekening houden met COVID maatregelen). Gaat over werkdag – zijn er cijfers van het weekend ? Wat betekenen deze cijfers t.o.v. de verzadigingsgraad van deze wegen?
- 9.4.2.: hoeveelheden over water afgevoerd karton ook opgegeven. 24 ton/rit is dit representatief cijfer? Zijn deze gegevens beschikbaar bv van weegbrug? Er dient ook gekeken naar de cijfers van vorig MER. Ingang noord en zuid t.o.v. woongebieden, wat betekent dit feitelijk ? de verdeling ertussen?
- Pagina 217: de aansluiting van stora dient besproken bij 9.4.1. dat het allemaal bij elkaar staat. Kluizensesteenweg: is nog niet eerder genoemd? N458: "relatief beperkt": hoe komt men tot die conclusie ? Woonlinten: welke woonlinten? Is nergens besproken? Vergelijk tussen cijfers tabel 62 en deze van pagina 61; aandeel stora? Conclusies
- 9.4.1. te herwerken.
- 9.4.3. het heeft meerwaarde om deze paragraaf naar voren op te schuiven, dus nog voor 9.4.1 dus eerst de situering en betrokken populatie en dan pas de ontsluiting.
- Figuur 74: enkel deel te noorden, site stora staat er niet eens volledig op; ook graag volledige situering rondom.
- Paragraaf 9.4.4. mag weg, want is al in begin MER.
- 9.4.6.2. conclusies geluid => herwerken; zie ook opmerkingen bij geluid.
- Bij 9.4.6. stressoren staat geur niet bij; bij 9.4.7. ineens wel besproken.
- De studies geur dienen bij lucht te worden besproken; en dan de conclusies hiervan voor mens.
- De studie van het RWZI slib dient met de overheid besproken. Er kunnen nog geen conclusies worden over genomen. Studies worden apart nagekeken.
- Paragraaf 9.4.7. 3. Conclusies wordt niet aanvaard, rekening houdend met opmerkingen bij de discipline geluid.
- 9.5.1. verkeer Gemiddeld tonnage: kan dit aangetoond. Worst case: behoud huidig personeel ... => Misschien anders te verwoorden. Tabel 62: pae per transport dus vrachtwagens – personenwagens apart houden.
- De paragraaf pagina 233 is te herwerken. Plus er worden vergelijkingen gemaakt; graag aantoonbaar maken, bv. 'op de minst drukken ontsluitingsstraat'....
- De uitmiddeling van het vrachtwagentransport van 5 naar 6 dagen per week dient meer uitgewerkt, dit zal dan toch wel een impact hebben op geluid tijdens het weekend?
- Impactbespreking bij paragraaf materiaalstromen naar hier verplaatsen.
- Hoe gecombineerde ladingenvervoer aantoonbaar maken. Over welke stromen?
- Onderstaande figuur: 'groene cirkel'... niet terug te vinden => figuur 86 is dezelfde als 72
- Het Mobiliteitsbedrijf van de stad Gent gaat akkoord met de stelling dat een toename van 30 vrachtwagens per dag door het verhogen van de productiecapaciteit van 550.000 ton/jaar naar 700.000 ton/jaar niet zal leiden tot een significante toename van het verkeer op de omliggende wegenis, rekening houdende met de wegcapaciteit in de omgeving.

Discipline biodiversiteit:

- Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) heeft het bovenvermelde project onderzocht en verklaart zich akkoord met de gebruikte methodiek en de hieraan gekoppelde conclusie dat het project geen aanleiding geeft tot aanzienlijke milieueffecten met betrekking tot het aspect biodiversiteit.

- In verband met stikstofemissies dienen toekomstige vergunningsaanvragen getoetst te worden aan het geldend kader. Momenteel is dit de ministeriële instructie met kenmerk KZD-13620 inzake stikstofdeposities.
- Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt vast dat er voldoende werd aangetoond dat er geen aanzienlijke milieueffecten op aanwezige natuurwaarden zullen veroorzaakt worden.
- Bij titel 10.1.2.1 Biotooppinname is aangegeven dat de nieuwe gebouwen graszones innemen die biologisch minder waardevol zijn. Uit het advies van stad Gent volgt dat dit niet correct is, volgens de meest recente actualisatie van de biologische waarderingskaart uitgevoerd door INBO in 2020. Deze graszones zijn biologisch waardevol (hr, ku). Deze correcte BWK-info dient opgenomen te worden.
- Opmerking GOP, Oost-Vlaanderen:
 - o De vergistingsinstallaties en stikstof – fakkel?
 - o Toxiciteit lozingen: BREF toets !
 - o Constructie nieuw lozingspunt ?

Discipline landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie:

- Het Agentschap liet weten dat er geen beschermd erfgoed op de percelen aanwezig zijn. Voor de volledigheid wijzen zij erop dat, ongeacht de archeologieregelgeving van kracht is. Uit het advies van stad Gent volgt echter dat er geen archeologisch traject noodzakelijk is.

Klimaat

- VEKA stelt in hun advies dat het ontwerp van project-MER de klimaataspecten op vele vlakken reeds voldoende heeft belicht. Onderstaande vragen en opmerkingen hebben tot doel om het onderdeel “klimaat” in het finale MER te vervolledigen. Bijgevolg rekening houden met volgende aanbevelingen in het advies van VEKA waar relevant:
 - o Het is nuttig om aan te geven in welke mate maatregelen worden genomen om de emissies in de aanlegfase te beperken (bv. vervoer van grondstoffen per schip vereisen, gebruik van elektrische werfmachines waar mogelijk verplichten, ...).
 - o Een duidelijk overzicht van de CO₂-uitstoot van de verschillende onderdelen bij de exploitatiefase is noodzakelijk om meer duidelijkheid te geven i.v.m. de huidige en toekomstige broeikasgasemissies. Hierbij is een duidelijke opsplitsing gewenst tussen directe emissies (uitstoot bij EC1, EC2, hulpketels, thermische olieketel, procesemissies, ...) en indirecte emissies door import van elektriciteit.
 - o Op p. 264 van het ontwerp van project-MER wordt vermeld: “Om de hittestress op de site te reduceren, zouden de resterende aanwezige groene/niet-gebruikte delen op de site – waar mogelijk – een extensiever natuurlijke beheer kunnen krijgen door bv. gericht botanisch beheer tussen de gebouwen en installaties. Dergelijk beheer kan ook een meerwaarde hebben naar biodiversiteit toe.” - Zijn hier concrete plannen/studies rond?
 - o Het is nuttig om in de MER op te nemen of de dakoppervlaktes die zullen worden gecreëerd al dan niet volledig zullen worden bedekt met zonnepanelen, en dat ook een percentage van de door zonnepalen bedekte oppervlakte wordt meegegeven.
 - o Mede in het licht van nieuwe GHG savings- en duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa, zoals bepaald in de Europese “Richtlijn Hernieuwbare Energie” (RED II), is het nuttig om de herkomst van de ingezette brandstoffen op te nemen in de MER en een indicatie te geven of aan de nieuwe criteria zal voldaan worden (bv. het afvalhout en het slib van de WZI, die in de biomassa krachtcentrale gebruikt zullen worden).
 - o In de MER dient opgenomen te worden of onderzocht is om op termijn CO₂ af te vangen voor opslag of hergebruik (CCUS).
- GOP, milieu:
 - o 10.3.2.2. De link tussen inspelen op e-commerce en duurzaamheid is in vraag te stellen.

- Klimaatadaptie: de gewijzigde waterhuishouding speelt hier een belangrijke rol. Duurzaam watergebruik.

Ook de volgende onderdelen moeten aan bod komen in het MER (cfr. richtlijnenboek Algemene methodologie):

- de leemten in de kennis
- de eventuele opvolgings- en monitoringsmaatregelen
- een afzonderlijke discipline-overschrijdende samenvatting (inclusief de milderende maatregelen) – ook project geïntegreerde maatregelen overzichtelijk samenvatten.
- een niet-technische samenvatting.

Ook in de samenvattende hoofdstukken rekening houden met de opmerkingen in dit scopingsadvies.

4. Goedkeuring team van erkende MER-deskundigen en MER-coördinator

Zoals voorgesteld in de aanmelding wordt het MER opgesteld door een erkende MER-coördinator en door volgende erkende MER-deskundige: Bodem (pedologie), Water, Geluid, Lucht, Biodiversiteit, Mens (ruimtelijke aspecten) en Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie¹¹. De coördinator zal ook Mens gezondheid en Klimaat behandelen¹².

Het in de aanmelding voorgestelde team van erkende MER-deskundigen en de erkende MER-coördinator wordt goedgekeurd **mits toevoeging van een erkend MER-deskundige Mens-mobiliteit.**

Wijzigingen aan het team van deskundigen in de loop van het m.e.r. moeten gemeld worden aan het Team Mer.

Digitaal getekend

Door Isabel Jacobs

Afdelingshoofd

Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en -projecten (GOP)

¹¹ De disciplines Biodiversiteit, Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie en Mens-Ruimtelijke aspecten worden in het MER benoemd als geen sleuteldisciplines (p. 21). Bijgevolg is het niet noodzakelijk om hiervoor een erkende deskundige toe te voegen aan het team.

¹² Licht ,warmte en straling en aanspraak op grondstofvoorraden zijn geen klassieke MER-disciplines. De laatste alinea op p. 23 kan geschrapt worden bijgevolg.

Bijlage

Lijst met de instanties die gereageerd hebben (schriftelijk of aanwezig op overleg) en betrokken worden in de verdere procedure:

- GOP, Team EV - geen opmerkingen
- Agentschap Onroerend Erfgoed
- Agentschap Zorg en Gezondheid
- VMM, Kern advisering lozing afvalwater
- North Sea Port – geen opmerkingen
- GOP, milieu, Oost-Vlaanderen
- Stad Gent
- Infrabel – principiële geen bezwaar
- VMM, Kern Beheer en Investerings waterlopen
- OVAM – afval – geen opmerkingen
- ANB
- Vlaams Energie- en Klimaatsagentschap
- VMM - Kern Lucht - akkoord met uitwerking van het project-MER

Lijst met de instanties die niet gereageerd hebben:

- Agentschap Wegen en Verkeer
- MOW
- MOW, Afdeling Maritieme Toegang
- Departement Omgeving, BJO, Team Leefomgevingskwaliteit
- GOP, ruimte
- Provincie Oost-Vlaanderen
- OVAM – bodem
- Waterwegen en Zeekanaal